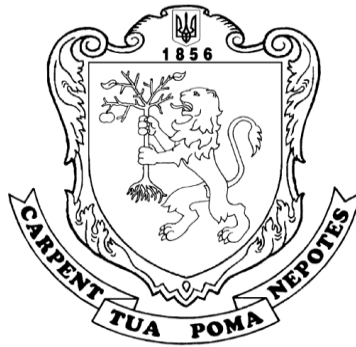

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»**

1. Профіль дисципліни

<i>Кафедра економіки</i>	Спеціальність 201 Агрономія Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство Кваліфікація Доктор філософії з агрономії Кількість кредитів – 4 – 120 год. Рік підготовки – 2, семестр – 3 Дні занять – відповідно до розкладу. Консультації – відповідно до графіка навчального процесу. Мова викладання – українська.
--------------------------	--

2. Інформація про викладача

Викладач	Д.е.н., професор Черевко Георгій Владиславович
Контактна інформація	+38067-303-48-66, gcherevko@ukr.net

АНОТАЦІЯ

Стрімке зростання вартості результатів інтелектуальної діяльності людини робить інтелектуальну власність найціннішим капіталом, а прибутки від раціонального використання її об'єктів можуть поповнювати державний бюджет на третину. В абсолютно переважній більшості випадків підґрунтям появи та існування об'єктів права інтелектуальної власності є наука. На сьогодні значення цієї специфічної сфери діяльності людини важко переоцінити. Проте, сільське господарство і пов'язані з ним галузі є сьогодні несприйнятливі для новацій, оскільки їх здебільшого просто нікому використати відповідним чином. Система дорадництва і підвищення кваліфікації в цьому плані вирішити проблему можуть лише частково. Це є одним із чинників, що формують доцільність впровадження курсу «Право інтелектуальної власності» в програму навчальної підготовки фахівців для роботи у сферах АПК. Особливо важливим є вивчення цього курсу для майбутніх фахівців зі спеціальності 201 Агрономія, оскільки їх діяльність на сьогодні тісно пов'язана із створенням, використанням та охороною об'єктів права інтелектуальної власності, в т.ч. на сорти рослин та на об'єкти авторського права і потребує наявності у цих фахівців підготовки саме такого напрямку.

Запитання для самоконтролю і тести, які вводяться в методичних рекомендаціях, а також список рекомендованих джерел інформації сприяють успішному засвоєнню навчального матеріалу. У зв'язку з великим обсягом матеріалу та обмеженістю часу, виділеного для лекційних та семінарських/практичних занять, деякі питання курсу виносяться на самостійне опрацювання, що допоможе студентам глибше вивчити окремі розділи і питання курсу.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів знань у сфері створення, набуття правової охорони на сорти рослин, комерціалізації та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, а також вміння свідомо використовувати об'єкти інтелектуальної власності для підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг і на цій основі отримувати додатковий прибуток та уникати порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності інших фізичних і юридичних осіб.

Завданням навчальної дисципліни є 1) вивчення суті і правового поля функціонування інтелектуальної власності, основ набуття її об'єктами правової охорони; 2) навчання принципам управління інтелектуальною власністю, основам мотивації до створення об'єктів інтелектуальної власності, шляхам та способам їх комерціалізації; 3) вивчення суті промислової власності та авторського права і суміжних прав, права інтелектуальної власності на нетрадиційні її об'єкти, економічного змісту правової охорони інтелектуальної власності на її об'єкти та її економічного ефекту; 4) навчання механізму захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності у випадку їх порушення.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Основними видами навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі наукового ступеня PhD отримують необхідні знання, є лекції та практичні заняття. В межах робочого часу викладач може проводити консультації для здобувачів наукового ступеня PhD. Аналогічні форми навчання можуть бути при необхідності проводитись з використанням навчальних інтернет-платформ у режимі он-лайн.

При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції у формі бесіди, розповіді, пояснення, дискусії та лекції з відповідним ілюструванням і демонстрування за допомогою мультимедійних пристроїв.

Лекція у формі бесіди, розповіді, пояснення, дискусії дозволяє привернути увагу здобувачів наукового ступеня PhD до найбільш важливих питань теми лекції, винести на обговорення дискусійні питання та визначити у процесі інтерактивного комунікування особливостей сприйняття навчального матеріалу здобувачами освіти.

Лекція у формі ілюстрування і демонстрування за допомогою мультимедійних пристроїв – це візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що переглядаються за допомогою мультимедійних технічних засобів. Ці дві форми лекцій можуть бути поєднані.

При проведенні практичних занять передбачене виконання практичних завдань у формі вирішення здобувачами наукового ступеня PhD ситуативних завдань (кейсів) і тестів, проведення ділових ігор, заслуховування усних відповідей, доповідей, а також рефератів та демонстрація презентацій, підготованих як індивідуальні завдання за темами, що виносяться на самостійне вивчення.

Здобувачі наукового ступеня PhD працюють з друкованими чи надісланими їм в електронній формі інформативним матеріалом та завданнями, або з інформацією в мережі Інтернет.

Процес вивчення здобувачами наукового ступеня PhD супроводжується здійсненням наукових досліджень і написанням та опублікуванням за їх результатами наукових статей, тез доповідей на конференціях, круглих столах та наукових семінарах.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

Лекції і практичні заняття можуть проводитися з використанням сервісу платформ ZOOM.US., Google Classroom. Також викладач і здобувачі наукового ступеня PhD можуть спілкуватись через електронну пошту, Viber, Google Classroom, інші доступні засоби комунікації. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач наукового ступеня PhD відсутній на занятті з поважної причини, він/вона презентує виконані самостійно завдання на консультації у викладача. Під час

роботи над виконанням завдань не допускається порушення засад академічної доброчесності.

РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Після вивчення навчальної дисципліни здобувачі наукового ступеня PhD здобувають такі **компетентності**:

Загальні (ЗК відповідно до освітньої програми спеціальності «Агрономія»):

ЗК2. Здатність до критичного аналізу та оцінювання сучасних наукових досягнень при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях.

ЗК4. Здатність виявляти, отримувати й аналізувати інформацію з різних джерел, організовувати та керувати інформацією.

ЗК8. Дотримання норм наукової етики, авторського і суміжних прав інтелектуальної власності державної та міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності.

Спеціальні (фахові) (СК відповідно до освітньої програми спеціальності «Агрономія»):

ФК3. Вміння володіти інформацією щодо сучасного стану і тенденцій розвитку світових і вітчизняних агротехнологій вирощування сільськогосподарських культур.

ФК13. Знання і дотримання норм наукової етики і академічної доброчесності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Право інтелектуальної власності” здобувачі наукового ступеня PhD повинні засвоїти такі **програмні результати навчання** (ПРН відповідно до освітньої програми):

ПРН15. Вміти працювати з різними інформаційними джерелами, здійснювати, обробляти, аналізувати та систематизувати інформацію. Вміння та навички працювати з сучасними наукометричними платформами, такими як Web of Science, Scopus та ін. Знання та розуміння змісту і порядку розрахунку основних кількісних наукометричних показників ефективності наукової діяльності (індекс цитування, індекс Хірша (h-індекс), імпаکت-фактор).

ПРН18. Мати здатність діяти соціально свідомо і відповідально на основі етичних мотивів, приймати обґрунтовані рішення, саморозвиватися і самовдосконалюватися,

ПРН19. Нести відповідальність за новизну наукових досліджень та прийняття експертних рішень, мотивувати співробітників та рухатися до спільної мети.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Підсумковий (семестровий) контроль з навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» здійснюється при закінченні семестру і проводиться відповідно до навчального плану у формі іспиту в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Загальна оцінка за екзамен визначається як сума оцінки на поточному контролі (до 50 балів) та оцінки відповідей на питання іспитового білету або тестового завдання (до 50 балів).

Іспит відбувається в письмово-усній формі. Можливе проведення іспиту у формі тестування в системі Moodle чи на іншій Інтернет-платформі.

Політика оцінювання – передбачає дотримання принципів академічної доброчесності та студентоцентрованого підходу.

Академічна доброчесність - дотримання вимог Положення про академічну доброчесність у ЛНУП». Доступне за посиланням: <https://www.lnup.edu.ua/uk/nav-metviddil/zahalni-polozhennia>

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Тенденції розвитку науки, культури, техніки і виробництва. Процес розвитку науково-технічного прогресу і його особливості. Людська думка як основа науково-технічного прогресу. Нерівномірність науково-технічного прогресу. Поняття “плато досконалості”. Суть і значення інтелектуальної діяльності в науково-технічному прогресі. Їх схожість і відмінності.

Поняття творчості. Її значення в процесі науково-технічного прогресу. Творчість і розумова діяльність. Творчість та інтелектуальна діяльність – спільність і відмінності понять.

Інтелектуальна власність як структурна складова системи суспільних відносин власності. Об’єкти права інтелектуальної власності (ОПІВ) як результати інтелектуальної діяльності. Особливості структури самої інтелектуальної власності як складової частини всієї системи відносин власності. Особливість відносин приналежності об’єктів інтелектуальної власності як результату інтелектуальної праці. Суспільна природа продукту інтелектуальної діяльності. Класифікація об’єктів права інтелектуальної власності.

Підстави та умови визнання особи суб’єктом права інтелектуальної власності. Види суб’єктів права інтелектуальної власності. Суб’єкти права різних видів об’єктів інтелектуальної власності. Суб’єкти права промислової власності. Суб’єкти авторського права. Суб’єкти права інтелектуальної власності на нетрадиційні об’єкти.

Етапи життєвого циклу об’єктів інтелектуальної власності – створення, набуття прав, використання (комерціалізація), захист, утилізація. Зміст та необхідність і значення кожного етапу.

ТЕМА 2. ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Структура державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Національний орган інтелектуальної власності: Державна організація “Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій” (УкрНОІВІ). ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (УІПВ). Громадська організація «Українська агенція з авторських та суміжних прав».

Центр підтримки технологій та інновацій в Україні (Technology and Innovation Support Centers (TISCs)). Біржа промислової власності. Фабрика ідей. Функції інституцій – складових державної системи правової охорони інтелектуальної власності.

Прояви інтелектуальної власності у стародавніх Римі, Греції, Єгипті. Патентні грамоти. Перші патентні закони у США 1790 р. та у Франції у 1791 р. Роль Бомарше в розвитку авторського права. Роль виникнення книгодрукування на розвиток системи охорони інтелектуальної власності. Статут Анни. Статути гільдій. Перші закони про цивільно-правову охорону товарних знаків у Франції, Великобританії, США, Німеччині у 1830-1890 рр.

Промислова революція на зламі XIX-XX ст. Поширення патентної системи охорони промислової власності в країнах світу. Митний союз німецьких держав. Паризька Конвенція. Бернська конвенція 1886 р. про охорону літературних і художніх творів. Міжнародний союз з охорони літературних і художніх творів. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (1891 р.). Всесвітня конвенція про авторське право (Женева, 1952 р.). Конвенція про утворення Всесвітньої організації інтелектуальної власності (Стокгольм, 1967 р.).

Законодавство Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Австро-Угорщини на території України.

Основні напрями вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності. Конституція України - про інтелектуальну власність. Цивільний кодекс України - про інтелектуальну власність. Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Національна Стратегія інтелектуальної власності. Результати оцінки відповідності законодавства України та ЄС у сфері охорони інтелектуальної власності.

ТЕМА 3. ПАТЕНТНО-ЛІЦЕНЗІЙНА ПОЛІТИКА ТА ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Патентно-ліцензійна політика як чинник інноваційної активності підприємства. Важливість володіння ексклюзивною інформацією. Динаміка „інтелектуального” ринку. Функції і значення патентної діяльності. Роль і значення грамотної політики у сфері патентування. Сучасні популярні теорії патентно-ліцензійної політики - теорія стимулювання винахідництва, теорія поширення, теорія розвитку та комерціалізації, теорія майбутнього розвитку. Роль патентно-ліцензійної діяльності у створенні інноваційної моделі економіки.

Сучасна ситуація в інноваційно-науково-технологічній сфері в Україні. “Інноваційна прірва”. Аналогічна ситуація у світі. “Європейський парадокс”. Неefективність державного регулювання структурних змін на інноваційній базі як на загальнонаціональному, так і на мезорівні управління економікою.

Динаміка обсягів видачі охоронних документів на ОПВ в Україні. Подолання «інноваційної прірви» в Україні, орієнтуючись на досвід ЄС - тобто шляхом будівництва «інноваційного мосту» з елементів науково-технологічної

інфраструктури: технологічних інкубаторів, наукових і технологічних парків, спеціальних і вільних економічних зон тощо. Інноваційна модель транскордонного співробітництва. Активізація інноваційної діяльності на основі комерціалізації результатів інтелектуальної праці з використанням ринкових інструментів. Формування інституційної бази інноваційного ринку. безпосереднє залучення науковців та винахідників до розробки цільової регіональної програми активізації інноваційної діяльності або доповнення інноваційним складником існуючих програм. Центр підтримки технологій та інновацій. Глобальний інноваційний індекс.

Поняття про патентну інформацію. Роль і значення патентної інформації у формуванні інтелектуальної власності. Корисність патентної інформації. Закони про патентну інформацію. Джерела і структура патентної інформації. Найважливіша частина патентної інформації. Фонди патентної документації. Патентно-інформаційна база (ПІБ). Патентно-інформаційні продукти (ПІП). Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (скорочена назва - УкрІНТЕІ)

Європейський патентний реєстр (European Patent Office). Європейське патентне відомство. Бази даних: інформаційно-пошуковий портал ESPASENET, інформаційно-пошуковий портал PATENTSCOPE, інформаційно-пошуковий портал PATENTLENS, інформаційно-пошуковий портал УКРПАТЕНТ, інформаційно-пошуковий портал GOOGLE.

Роль і значення патентних досліджень у формуванні інтелектуальної власності. Стандарти патентних досліджень. Національна патентна документація. Методичне забезпечення патентних досліджень. Забезпечення патентних досліджень сучасними програмно-технологічними засобами

ТЕМА 4. УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ ТА МАРКЕТИНГ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Поняття управління. Управління ІВ як вид діяльності. Управління ІВ як процес. Управління ІВ як функція. Управління ІВ як управління структурою (наприклад, підприємством), що здійснює розроблення та/або використання об'єктів права інтелектуальної власності. Організаційно-економічний механізм управління та його економічна і організаційна складові. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуальною власністю як система елементів та об'єктів управління. Поняття інтелектуального капіталу та його складові. Інтелектуалізація праці. Інтелектуальні активи. Практична реалізація діяльності організаційно-економічного механізму управління інтелектуальною власністю на підприємстві через управління його інтелектуальним капіталом. Типи інтелектуального капіталу: персоніфікований, техніко-технологічний, інфраструктурний, клієнтський, марочний.

Оптимізація поєднання інтересів замовника, розробника та користувача ІВ. Усвідомлення ролі ІВ. ІВ – частина стратегічного бізнес-планування. Ідентифікація власних ОПВ. Збір інформації про конкуруючу ІВ. Ідентифікація потрібної ІВ. Створення або придбання прав на потрібні ОПВ. Оцінка

економічної ефективності власних ОПВ. Врахування податку на ІВ. Готовність до захисту прав на свою ІВ. Вимірювання ефективності управління ІВ.

Вибір конкретної відповідальної за управління ІВ особи. Обов'язковість здійснення управління ІВ на всіх етапах її життєвого циклу. Пошук або генерування ідей. Вибір між правовою охороною ОПВ і охороною в режимі комерційної таємниці. Стратегії правової охорони: захист від конкурентів; напад на конкурентів; створення іміджу компанії; оптимізація фінансово-господарської діяльності. Портфель ОПВ. Управління ІВВ як функція керівника фірми. Моніторинг інноваційної діяльності компаній-конкурентів. Оптимальна патентна стратегія. Необхідність у діях із захисту прав. Управління інтелектуальною власністю на стадії утилізації.

Управління ОПВ на основі показників їх використання. Коефіцієнт товарності ОПВ. Сумарні затрати на доведення напівфабрикатів-ОПВ до стадії готовності, тобто – до стадії товарів-ОПВ. Коефіцієнт завершеності напівфабрикатів-ОПВ. Рівень рентабельності реалізації товарів-ОПВ. Коефіцієнт повноти використання ОПВ в просторі. Коефіцієнт використання ОПВ в часі. Коефіцієнт інтенсивності експлуатації ОПВ. Показник екстенсивного використання ОПВ. Коефіцієнт інтегрального використання ОПВ. Рівень фактичної віддачі ОПВ. Рівень максимально можливої віддачі ОПВ.

Маркетинг інтелектуальної власності як елемент системи управління нею на підприємстві і в системі інтелектуальної діяльності. Специфіка маркетингових досліджень при комерційному використанні ОПВ. Два варіанти маркетингу ОПВ. 4Р-маркетинг ІВ. Види маркетингової політики стосовно ОПВ. Стадії першого етапу життєвого циклу інноваційного товару: попередні маркетингові дослідження; патентні дослідження; науково-дослідні роботи; дослідно-конструкторські та технологічні роботи; набуття прав на ОПВ; створення прототипу товару; промислове освоєння товару. Дві альтернативи комерційного використання ОПВ. Напрями маркетингових зусиль на наступних етапах життєвого циклу ОПВ. Маркетингові дослідження кон'юнктури.

ТЕМА 5. ПОНЯТТЯ, НАБУТТЯ І ОХОРОНА ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Поняття правової охорони ОПВ. Обов'язковість і специфіка правової охорони ОПВ. Основні способи охорони ОПВ. Охоронні документи. Мета правової охорони ОПВ. Правова охорона і правовий захист. Основні принципи правової охорони ОПВ. Виникнення права інтелектуальної власності. Набуття права інтелектуальної власності.

Закони України, що регламентують права на об'єкти промислової власності. Патент як техніко-юридичний документ. Патент на винахід. Патент на секретний винахід. Деклараційний патент на винахід і деклараційний патент на секретний винахід. Деклараційний патент на корисну модель і деклараційний патент на секретну корисну модель. Винахід як технологічне (технічне) вирішення. Умови патентоздатності винаходу (новизна, винахідницький рівень, промислова придатність). Умови патентоздатності

корисної моделі – новизна і промислова придатність. Що не може одержати охорони як винахід (корисна модель). Процедура отримання патенту на винахід і оформлення документів. Зміст заявки на видачу патенту. Опис винаходу і формула винаходу (корисної моделі). Вартість патентування винаходу (корисної моделі). Строк дії патенту і умови дострокового припинення його дії. Територіальні обмеження дії патенту. Конвенційний пріоритет.

Промисловий зразок як результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання. Об'єкт промислового зразка. Умови патентоспроможності промислового зразка – новизна і промислова придатність. Критерії охороноздатності об'єктів промислової власності. Кваліфіковане зазначення походження товару як назву місця походження товару або географічне зазначення походження товару. Умови реєстрації та правової охорони назви місця походження товару. Умови реєстрації та правової охорони географічного зазначення походження товару.

Процедури оформлення заявок на видачу охоронних документів (патентів і свідоцтв). Зміст заявок та додаткових документів. Законодавчі проблеми в Україні. Право на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару.

Зростання ролі законодавчої бази у сфері знаків для товарів і послуг. Роль і значення та функції маркувальних знаків. Поняття торгової марки. Що можна зареєструвати як торгову марку. Наявність можливості контрафакції як причина охорони товарного знаку. Основний вид використання торговельної марки. Процедура формування та подачі заявки на реєстрацію знака. Одержання охоронного свідоцтва. Реєстрація торгового знака в іноземних державах.

Поняття бренду і брендінгу. Умови перетворення торгової марки на бренд. Проблеми брендінгу в Україні. Особливості роботи з брендом. Бренд-консалтинговий супровід. Особливості окремих продуктових брендінгів. Чинники обмеженості потенціалу розвитку брендів.

ТЕМА 6. ПОНЯТТЯ, НАБУТТЯ І ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Закон України “Про авторське право і суміжні права” - його зміст і значення. Авторське право у Конституції України. Поняття авторського права і суміжних прав. Основне завдання авторського права. П'єр Огюстен Бомарше (Карон) в історії розвитку авторського права. Особливості авторського права як форми ІВ. Об'єкти авторського права і суміжних прав. Державна реєстрація авторського права. Особливості охоронних документів та процедури їх одержання. Особливості процедури закріплення виникнення і здійснення суміжних прав. Майнові права інтелектуальної власності на твір. Суть і можливі види використання твору як об'єкту ІВ. Піратство і плагіат.

Види літературної діяльності і літературних творів. Наука, література і мистецтво. Поняття твору як об'єкту ІВ. Твори, що не об'єктами ІВ. Особливості літературної діяльності як виду інтелектуальної творчої діяльності. Уразливі місце правової охорони результатів літературної творчості. Особливості державної реєстрації результатів літературної діяльності та ліцензування останньої. Виникнення авторського права на твір. Свідоцтво як охоронний документ на результат літературної діяльності.

Поняття мистецтва (мистецької діяльності) як виду інтелектуальної діяльності. Образотворче мистецтво. Живопис як вид образотворчого мистецтва. Його види. Графіка. Гравюра. Скульптура. Комп'ютеризація мистецької діяльності. Твори образотворчого мистецтва як об'єкти авторського права. Право слідування. Копіювання. Твори декоративно-прикладного мистецтва (твори ужиткового мистецтва). Твори дизайну. Можливі підміни у визначенні об'єктів права інтелектуальної власності.

Творчий характер фотографічного процесу. Проблеми авторства у фотографії. Правовласник фотографічних творів. Особливості цифрової фотографії. Можливості захисту авторства. Технічні засоби захисту. Знак копірайта. Водяні знаки. Особливості авторства фотографії в Інтернеті. Види ліцензування використання фотографій.

Поняття музичного твору. Музичні твори як об'єкти авторського права. Особливості авторського права на музичні твори та його охорони. Авторський договір. Право автора як особисте право. Організації, що управляють майновими правами. Тариф роялті.

Поняття комп'ютерної програми. Комп'ютерні програми як об'єкт авторського права. Піратство у сфері комп'ютерних програм. суть авторського права на комп'ютерні програми та бази даних. послідовність набуття авторських прав на ці об'єкти. Компіляція (база) даних як об'єкт авторського права.

Витрати на створення об'єкту авторського права. Витрати на оформлення документів на охорону авторського права. Можливі способи використання об'єктів авторського права. Доходи від використання об'єктів авторського права. Чинники формування доходів від використання об'єктів авторського права. Витрати на відтворення та вартість ідеї твору. Вибір економічно оптимального рівня правової охорони об'єкту авторського права. Формалізація розрахунків економічної ефективності авторської охорони. Визначення можливого прибутку автора ОПВ.

Колективне авторство як продуктивна форма створення ОПВ. Юридичний аспект колективного авторства. Особливості регулювання відносин між авторами колективного ОПВ в кожному конкретному випадку. Колективність творчості і колективне авторство ОПВ. Етичний характер проблеми критеріїв співавторства. Спільне володіння ОПВ як специфіка колективного авторства.

ТЕМА 7. НАБУТТЯ І ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА НЕТРАДИЦІЙНІ ОПВ

Загальні підходи до наукових відкриттів. Об'єкти наукових відкриттів. Явище. Властивість. Закономірність. Право на наукове відкриття. Міжнародний досвід щодо правової охорони наукових відкриттів.

Поняття комерційної таємниці. Комерційна таємниця як один із найдавніших методів охорони інтелектуальної власності. Відмінна особливість комерційної таємниці в сукупності ОПВ. Існуючі обмеження щодо трактування комерційної таємниці. Проблеми із законодавчим забезпечення

охорони комерційної таємниці. Конфіденційність інформації та способи забезпечення її дотримання.

Поняття топографії інтегральних мікросхем. Закон України “Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів” (1997 р.). Охоронні документи та порядок їх одержання. Поняття раціоналізаторської пропозиції. Охороноздатність рацпропозиції. Процедура оформлення і одержання охоронного документу-свідоцтва. Термін дії охоронного свідоцтва на рацпропозицію та визначення її економічної раціональності.

Можливість за певних умов охорони декількома інститутами права інтелектуальної власності одного і того ж результату творчої діяльності людини. Аномальність конкуренції матеріальних суб’єктивних прав на один і той же об’єкт ІВ. Аналіз випадків багатоваріантної охорони об’єктів інтелектуальної власності.

ТЕМА 8. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СОРТИ РОСЛИН

Селекція як особливий вид інтелектуальної діяльності у рослинництві. Селекційні досягнення як результат науково-практичної діяльності. Об’єкти права інтелектуальної власності на сорти рослин. Суб’єкти права інтелектуальної власності на сорти рослин. Поняття автора сорту. Реєстр представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин (права та обов’язки представника). Особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорти рослин. Майнові права інтелектуальної власності на сорти рослин. Майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослини. Реєстр сортів.

Закон України «Про охорону прав на сорти рослин». Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Закон України «Про екологічну експертизу». Порядок проведення експертизи заявки. Державна реєстрація сорту. Патент на сорт рослини.

Основні права патентоволодільця на сорт рослини. Права та обов’язки патентоволодільця. Право власника на сорт рослини. Умови визнання права власності на сорт рослини недійсним.

Форми захисту прав автора і власника сорту рослини — юрисдикційна та неюрисдикційна. Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності — загальні і спеціальні форми. Способи захисту Цивільних прав та інтересів щодо сорту рослини. Цивільно-правова відповідальність, Кримінально-правова відповідальність. Перехід права інтелектуальної власності на сорт рослини.

Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин. Міжурядова організація з охорони нових сортів — UPOV. Конвенція UPOV. Європейське патентне відомство. Картахенський протокол з біобезпеки.

ТЕМА 9. ЗАХИСТ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Використання об'єкта права інтелектуальної власності іншою особою. Дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Ліцензії. Договори на використання, розпорядження ОПВ. Їх зміст і структура.

Ефективний захист прав інтелектуальної власності — одна з важливих складових сприятливого інвестиційного клімату держави. Інші чинники, що формують об'єктивну необхідність захисту прав на ОПВ. Загальний стан законодавства в галузі охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. Судовий захист прав інтелектуальної власності. Проблеми недостатньої обізнаності суспільства про порушення прав інтелектуальної власності, зокрема про підробки і піратство.

Поняття порушення прав на інтелектуальну власність і класифікація порушувальних дій по відношенню до різних об'єктів інтелектуальної власності. Порушення патентних прав. Порушення інтелектуального права чи суміжних прав. Будь-яке посягання на права суб'єкта права інтелектуальної власності. Порушення прав інтелектуальної власності по відношенню до: винаходів (корисних моделей; до промислових зразків; до зазначення походження товарів; знаків для товарів і послуг; авторського права та суміжних прав.

Юрисдикційна і неюрисдикційна форми захисту прав інтелектуальної власності. Їх суть, особливості, відносні переваги і недоліки. Адміністративний спосіб захисту прав. Штрафи, адміністративна і цивільно-правова відповідальність. Цивільно-правовий спосіб захисту прав. Права власника прав вимагати від порушника: визнання прав власника; відновлення становища, що існувало до порушення права; припинення дій, що порушують право чи створюють погрозу його порушенню; відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду тощо. Патентні суди. Спеціальні засоби захисту права інтелектуальної власності. Можливі напрями вдосконалення ситуації із захистом прав інтелектуальної власності в Україні.

Кримінальна відповідальність за порушення права на інтелектуальну власність. Кримінально-правові санкції за незаконне зазіхання на комерційну таємницю. Захист прав на ОПВ при перетинанні кордону. Докази у судовій процедурі вирішення спорів.

Проблеми із захистом інтелектуальної власності на web-сайтах. Ситуація з крадіжками та плагіатом в мережі Інтернет як віддзеркалення загальної правової ситуації в суспільстві. Порушник права інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Правові аспекти вміщення твору на вітрині Інтернету. Можливості правової охорони та захисту прав ні ОПВ в електронній формі. Можливості правового захисту інтелектуальної власності у електронних варіантах студентських наукових, курсових та дипломних робіт.

Митного кодекс України. Установлення відповідальності правовласника перед власником товару, митне оформлення якого призупинено, але факт порушення прав інтелектуальної власності не доведено. Застосування дії Ex Officio. Незастосування заходів, пов'язаних з призупиненням митного контролю і митного оформлення щодо товарів. Порядок реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, включаючи форму заяви,

перелік інформації та документів, які додаються до заяви, подання і розгляду заяви та ведення реєстру. Сприяння захисту прав інтелектуальної власності в процесі зовнішньоекономічної діяльності. Митні способи захисту прав на інтелектуальну власність.

ТЕМА 10. МІЖНАРОДНІ ТА ЗАКОРДОННІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРАВОВА ОХОРОНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄС

Міжнародні договори про захист прав інтелектуальної власності. Глобальні договори системи охорони прав інтелектуальної власності: Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОПІВ) – утворення, завдання, принципи діяльності. Система директивного регулювання процесів уніфікації та гармонізації законодавства про інтелектуальну власність.

Становлення та розвиток правового регулювання відносин інтелектуальної власності у ЄС. Право інтелектуальної власності у системі права ЄС. Джерела права інтелектуальної власності ЄС. Забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності у ЄС. Правова охорона авторського права та суміжних прав у Європейському Союзі. Правова охорона промислової власності у Європейському Союзі. Досвід США, Великобританії, Франції, Японії, Китаю та інших країн. Австралійський підхід. Інтелектуальна власність і рейтинг університетів світу.

Необхідність ефективної охорони інтелектуальної власності для України на міжнародному рівні. Інтернаціоналізація комерційного використання результатів інтелектуальної діяльності. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОПІВ). Міжнародний договір про патентну кооперацію (РСТ). Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів (FRT). Світова організація торгівлі (СОТ). Європейський Союз (ЄС). Північноамериканська асоціація вільної торгівлі. Приєднання сфери інтелектуальної власності до системи СОТ. Створення СОТ-Угоди про торгові аспекти прав на інтелектуальну діяльність (TRIPS). Суд Європейського Співтовариства. Міжнародна торгівля ліцензіями. Договірні механізми.. Міжнародний франчайзинг. Три типи франчайзингу: промисловий, з приводу збуту, сервісний.

Інтелектуалізація сучасної світової економіки. Формування загальної патентної системи. Охорона прав на об'єкт промислової власності на міжнародному рівні. Охорона прав на об'єкти авторського права і суміжних прав на міжнародному рівні. Принцип національного режиму. Принцип автоматичної охорони. Принцип незалежності охорони. Міжнародно-правова охорона суміжних прав на підставі Римської конвенції 1961 року. Удосконалення технології доступу до баз даних про патенти. Світовий досвід у реалізації науково-технічної політики та здійсненні охорони інтелектуальної власності.

Угода TRIPS як одна з найважливіших угод Світової організації торгівлі (СОТ). Правовий документ, що охоплює питання, пов'язані з охороною прав на ОПІВ, що розглядаються як товар. Частина III Угоди TRIPS “Захист прав інтелектуальної власності”. Стаття 41 Угоди TRIPS. Необхідність врахування

вимог і положень Угоди TRIPS в процесі подальшого удосконалення національного законодавства України у сфері інтелектуальної власності.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28. 06. 1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0020700-95>.(дата звернення: 15.08.2020).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_004 (дата звернення: 18.08.2020).
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004, № 40-41, 42. - ст. 492. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0020700-95>.(дата звернення: 16.08.2020).
4. Господарський процесуальний кодекс України в редакції Закону України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20170803> (дата звернення: 12.08.2020).
5. Міжнародна конвенція з охорони сортів рослин__URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text (дата звернення: 20.05.2021).
6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-XII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3792-12#Text> (дата звернення: 20.12.2020).
7. Про видавничу справу: Закон України від 5 червня 1997 року. *ВВР України*. 1997. № 32. Ст. 206.
8. Про внесення змін до деяких законів щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16.06.2020 № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text> (дата звернення: 20.12.2020).
9. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року. *ВВР України*. 1994. № 16. Ст. 93.
10. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 року. *ВВР України*. 1992. № 1. Ст. 1.
11. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 року. *ВВР України*. 1993. № 34. Ст. 352.
12. Про насіння та садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 року. *ВВР України*. 2003. № 13. Ст. 92.
13. Про Національний орган інтелектуальної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 р. № 1276-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.12.2020).
14. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3322-12#Text> (дата звернення: 20.12.2020).

15. Про наукову і науко-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 року. *ВВР України*. 1995. № 9. Ст. 56.
16. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України редакція від від 14.10.2020, підстава - [703-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3687-12#Text> (дата звернення: 20.12.2020).
17. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3689-12#Text> (дата звернення: 20.12.2020).
18. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 14.10.2020, підстава - [703-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3688-12#Text> (дата звернення: 20.12.2020).
19. Про охорону прав на сорти рослин із змінами і доповненнями: *Закон України* від 21.04.1993 № 3116-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3116-12#Text> (дата звернення: 20.05.2021).
20. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем: Закон України від 5 листопада 1997 року. *ВВР України*. 1998. № 8. Ст. 28
21. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 року. *ВВР України*. 1994. № 2. Ст. 7.
22. Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 року. *ВВР України*. 1996. № 39. Ст. 181.

Основна література.

1. Черевко Г.В. Інтелектуальна власність. К. : Знання, 1998. 360 с.
2. Хрідочкін А.В. Вітчизняний досвід та перспективи публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Видавничий дім «Гельветика», 2018. 468 с.
3. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. С.Б. Булеци, О.І. Чепис. Ужгород: РІК-У, 2019. 488 с.
4. Романадзе Л.Д., Цибульов П.М., Кулініч О.О. Інтелектуальна власність : підручник. Видавничий дім «Гельветика», 2019. 424 с.
5. Світличний О.П. Право інтелектуальної власності: підручник. Вид. 2, змін. і доп. К. : НУБіП України, 2016. 355 с.
6. Семків В.О., Шандра Р.С. Інтелектуальна власність: підручник для студентів неюридичних факультетів. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.
7. Харитоновна О.І. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. О.І. Харитоновної. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 540 с.
8. Кадетова О. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом в системі джерел права інтелектуальної власності: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 344 с.

Додаткова література.

1. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: навчальний посібник / В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін.; За ред. І. С. Тімуш, Ю. В. Нікітіна, В. П. Мироненко. К.: Національна академія управління, 2014. с. 278

2. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник для студ. вищ. навч.закл. / За заг ред канд. юрид. наук, доц. Нестерцової-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.
3. *Андрощук Г.О.* Інтелектуальна власність в національних інноваційних системах: монографія. Національна академія правових наук України, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності. Київ: Інтерсервіс, 2018. 364 с.
4. *Андрощук Г.* Раціоналізаторська пропозиція як об'єкт промислової власності: проблеми регулювання. *Інтелектуальна власність*.2006. № 4. С. 37-44.
5. *Бондаренко С.В.* Авторське право і суміжні права. К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2005. 260 с.
6. *Бутнік-Сіверський О.* Економіко-правові питання комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*.2012. № 10. С.34-39.
7. *Верба І.І., Коваль В.О.* Основи інтелектуальної власності. К.: НТУУ «КПІ», 2013. 262 с.
8. *Дмитришин В.С.* Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні. К. : Інст. інтел. власн. і права, 2008. 248 с.
9. *Жаров В.О.* Захист прав інтелектуальної власності в Україні: навч. посіб.; 2-е вид., переробл. і доп. К. : ЗАТ “Інститут інтелектуальної власності”, 2002. 388 с.
10. *Жилінкова О.В.* Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в Україні та закордоном: монографія. К.: Юрінком Інтер,2015. 280 с.
11. *Жданенко О.І.* Захист та облік суб'єктів прав інтелектуальної власності в Україні. *Економіка та держава*. 2005. №5. С.47-50.
12. Запобігання митним правопорушенням: охорона і захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні України: монографія; за заг. ред. Пашка П. В. Ірпінь–Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2017. 323с.
13. Збірник законодавчих актів України з питань інтелектуальної власності /Уклад.: В.О. Жаров і Н.В. Максимова, за ред. М.В. Паладія. К.: ТОВ «Альфа-ППК». 2006. 434 с.
14. Інтелектуальна власність: навч.посіб. / Р.Ю. Кожушко, М.В. Колосніченко, І.П. Остапчук і ін. К.: КНУТД, 2014.108 с.
15. *Ієвіня О.В.* Навчально-методичні матеріали з дисципліни «Право інтелектуальної власності» для студентів юридичного факультету та факультету правового забезпечення підприємницької діяльності та психології освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на II семестр 2011-2012 н.р.
16. *Каніца Ю.* Митні заходи на кордоні щодо контрафактної та піратської продукції в Європейському Союзі. *Інтелектуальна власність*.2005. №12. С 45.
17. *Каніца Ю.* Підходи до порівняння права інтелектуальної власності ЄС та України у сфері інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*.2007. №3. С.4-6.

18. *Кіракосьян С.* Інвестиційний центр інтелектуальної власності: ринкова вартість винаходів. *Інтелектуальна власність*. 2012. №10. С. 68-71.
19. *Коваленко Т.* Товарний знак чи бренд. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. №2. С. 23-26.
20. *Коваль І.Ф.* Комерціалізація прав інтелектуальної власності : навчальний посібник. Донецький національний університет імені Василя Стуса, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 271 с.
21. *Коссак В.М., Якубівський І.Є.* Право інтелектуальної власності: підручник. К. : Істина, 2007. 208 с.
22. *Лазебний В.С., Розорінов Г.М., Толюпа С.В.* Основи інтелектуальної власності та її захисту. К.: Видавництво «Ліра-К», 2011. 160 с.
23. *Красовська А.* Сучасний стан правової охорони об'єктів інтелектуальної власності в Україні. *Інтелектуальна власність*. 2007. №1. С.4-7.
24. *Крук М.* Важливість захисту торговельних марок в Україні та інших країнах. *Інтелектуальна власність*. 2012. №5. С.21-25.
25. *Кузнєцов Ю.М.* Патентознавство та авторське право: підруч. К. : Кондор, 2005. 428 с.
26. *Кулініч О.О.* Право фізичної особи на власне зображення: сучасний стан та перспективи розвитку. Одеса, 2016. 322 с.
27. *Курило В., Пушкар М.* До проблеми правової охорони сортів рослин в Україні. *Інтелектуальна власність*. 2006. №1. С.20-25.
28. *Марченков С.* Від заявника до винахідника – разом. *Інтелектуальна власність*. 2007. №8. С.8-14.
29. *Мікульонюк І.О.* Інтелектуальна власність: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. К. : НТУУ «КПІ», 2012. 238 с.
30. *Мельниченко М.В.* Сучасний стан та перспективи розвитку ринку майнових прав інтелектуальної власності на сорти рослин в Україні. *Агроінком*. 2007. №1-2. С.57-61. с.60.
31. Методичні рекомендації щодо основних вимог законодавства в сфері охорони прав на сорти рослин. Режим доступу: <https://www.cherk-consumer.gov.ua/novyny/2901-metodychni-rekomendatsii-shchodo-osnovnykh-vymoh-zakonodavstva-v-sferi-okhorony-prav-na-sorty-roslyn> (дата доступу: 19 липня 2021).
32. *Москалюк С.* Вдосконалення системи захисту торгових марок в Україні. *Економіка та держава*. 2007. №1. С.64-66. с.64.
33. *Опалінський Ю.В.* Право інтелектуальної власності в системі права України: Конспект лекцій для студентів спеціальності “Інтелектуальна власність”. К.: ЗАТ Інститут інтелектуальної власності і права. 2000. 44 с. С.8.
34. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С.О.Довгий, В.О.Жаров, В.О.Зайчик та ін. К. : Форум, 2002. 319 с.
35. Охорона промислової власності в Україні: монографія / За ред. О.Д. Святоцького, В.Л.Петрова. К. : Видавничий дім “Ін Юре”, 2001. 400 с.
36. Пахаренко-Андерсон А., Шамріна О. Право на сорт рослин: головні поняття. *Юридична газета online*. Режим доступу: <https://yur->

- gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/pravo-na-sort-roslin-golovni-ponyattya.html (дата доступу: 21 травня 2021).
37. Право інтелектуальної власності в Україні: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О.А. Підопригори, О.Д.Святоцького. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 624 с.
38. Право інтелектуальної власності: Акад. курс / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
39. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. / В. Р. Кравець, В. Г. Олюха, О. М. Стець та ін.; за заг. ред. Кравця В. Р., Олюхи В. Г. К. : Центр учбової літератури, 2012. 270 с.
40. Работягова Л. Реформування Європейської патентної конвенції. *Інтелектуальна власність*. 2012. №11. С. 21-27.
41. Рекомендації з оцінки вартості інтелектуальної власності / Капіца Ю.М., Мальчевський І.А., Федченко Л.Ю., Аралова Н.І. К., 2001, «Академперіодика». 40 с.
42. *Романадзе Л., Цибульов П.М., Кулініч О.О.* Інтелектуальна власність: підруч. Херсон: Олді-плюс, 2016. 424 с.
43. *Світличний О.П.* Право інтелектуальної власності: підручник. Вид. 2, змін. і доп. К.: НУБіП України, 2016. 355 с.
44. *Святоцький О.Д.* Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію./ За ред. О.Д.Святоцького. К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 128 с.
45. *Селиванов М.* Проблеми правової охорони комп'ютерних програм. *Інтелектуальна власність*. 2007. №6. С.23-27.
46. *Сімсон О.* Ідеї і бренди як інновації в бізнесі. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. №1. С.64-73.
47. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом в системі джерел права інтелектуальної власності: монографія / О.В. Кадетова; за науковою редакцією О.П. Орлюк; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України Київ : Юрінком Інтер, 2019. 343 с.
48. *Штефан О.* Деякі аспекти охорони прав на твори образотворчого та ужиткового мистецтва. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. №2. С. 27-31.
49. *Ястремська О.О.* Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. 124 с.
50. *Якубівський І.Є.* Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні: монографія. Міністерство освіти і науки України, Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 521 с.

Інформаційні ресурси

1. *Бібліотечно-інформаційні ресурси* - книжковий фонд читального залу Львівського НУП (м. Дубляни, вул. В. Великого, 1, Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника (вул. Стефаника, 2).

2. Електронні інформаційні ресурси:

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОПІВ). Режим доступу: <https://www.wipo.int/portal/en/>

Державна митна служба України. Режим доступу: <https://cabinet.customs.gov.ua/>

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

Офіційний портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>;

Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

Новий митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону (ведеться з 2020 року; старий реєстр доступний за посиланням). Режим доступу: <https://cabinet.customs.gov.ua/ipr/reg/overview>

Державне підприємство "Український інститут інтелектуальної власності" (УПІВ). Режим доступу <https://ukrpatent.org/uk/articles/about>

IP Center of Ukraine - Розвиток відносин у сфері інтелектуальної власності <https://www.facebook.com/uaniipo>

Патентні інформаційні фонди. Режим доступу: <https://ukrpatent.org/uk/articles/patents>

Біржа промислової власності. Режим доступу: <http://exchange.iii.ua/uk>